మూడు కోతులు

ఏదో అవసరమున్నప్పుడుతప్ప మనకి యీ రోజుల్లో స్నేహితులు జ్ఞప్తికి రారనుకుంటూ. ఆమధ్య అనుకోకుండా బెంగుళూరు ప్రయాణం తగిలింది. స్నేహితుడు మోహన్ బాబుకి స్టేషన్‌కొచ్చి కలుసుకోవల్సిందని టెలిగ్రామిచ్చి బైలుదేరాను.

సుఖాన్ని పంచుకొన్న స్నేహితులపైకంటె, బాధని పంచుకొన్న స్నేహితులపట్ల జాలితో కూడుకున్న వొకప్రత్యేకమైన అభిమానం వుంటుందనుకుంటాను.

మహాత్ముడు అస్తమించిన రోజులవి. ఆ వార్త విన్న తర్వాత వారంరోజులు నేనూ, మోహన్‌బాబూ సరిగ్గా భోజనంచెయ్యలేదు. రెండురోజులు ఉపవాసముండి, మహాత్ముని జీవితఘట్టాలని స్మరించుగుంటూ, వారి జీవితచరిత్ర చదువుకుంటూ, వారి ఫోటోలు చూసుగుంటూ, గడిపి బాధను పంచుగున్నాం. మమ్మల్ని గురించి కాకుండా, ప్రపంచం గురించి బాధపడటం కొత్త అనుభవం. ఆదర్శాల ఐక్యతలో తాత్వికమైన అనుభూతివున్నా, ఆ ఆదర్శాలని జీవితంలో సాధించలేవేమో అన్న భయంకూడా వుంది. ఈ భయమే మా స్నేహానికి కారణమని యిప్పుడు తోస్తోంది.

మూడుకోతులప్రతిమ ఆ రోజుల్లోనే ప్రచారమైంది. ఒక కోతి చెవులు, రెండోది కళ్లు, మూడోది నోరూ మూసు

కునివుండే యీ కోతులప్రతిమను మహాత్ముడు తనదగ్గర వుంచుకొనేవాడట. చెడుగు చూడొద్దు; చెడ్డమాట వినొద్దు; చెడు చెప్పకు – యీమూడు నైతికసూత్రాలకు ఆ ప్రతిమ సాంకేతిక చిహ్నం. ఈ కోతులగాథ పుట్టుపూర్వోత్తరాలు నాకు తెలియవు. చీనా దేశపు పిట్టకథలలో అవతరించిందని కొందరంటారు. వాల్మీకి రామాయణంలో ఆంజనేయులు, లౌకికజగత్తులో ప్రయోజకత్వానికీ, ఐహిక బలానికీ, శారీరక శక్తికీ చిహ్నంగా పరిగణిస్తారు కొందరు. బౌద్ధ కథా వాఙ్మయంలో కోతి కొత్త అవతారందాల్చింది. చీనాదేశపు తత్వజ్ఞుడు "ఊ చెంగ్-ఎన్" కోతినిగూర్చి వ్రాసిన గ్రంథంలో విచిత్రమైనకథ వుంది. ఆ కథలో కోతి స్వర్గానికెడుతుంది. అక్కడ కోతల్లరి సాగిస్తుంది. దీనితో వేగలేక అక్కడివారు బుద్ధుని రప్పిస్తారు. బుద్ధుడు ఆ కోతితో వో పందెం వేస్తాడు– తన అరచేతినిదాటి అవతలకి దూకగలిగితే, కోతికి స్వర్గంలో సింహాసనం లభిస్తుందని; అట్లాచెయ్యలేకపోతే తాను భూలోకానికివెళ్ళి కొన్నియుగాలు తపస్సుచెయ్యాల్సివుంటుందని. అందుకు ఆకోతి అంగీకరించి దూకడానికి ఉపక్రమిస్తుంది. తన తెలివంతా వుపయోగించి దూకుతుంది. చాలాసేపు దూకుతూ పోతుంది. కొంతదూరం వెళ్ళాక ఆకాశంలోకిపొడుచుకుని ఐదు స్తంభాలు కనబడతాయి. తాను దూకివొచ్చినందుకు నిదర్శనంగా, వొక స్తంభంపై వెంట్రుకతో "స్వర్గంతో సమానుడైన మహాతపస్వి యిటు వొచ్చాడు" అని వ్రాసి తిరిగి బుద్ధునిదగ్గరకొచ్చి, తాను పందెంగెలిచాను కావున, ఆ సింహాసనం యిప్పించమని కోరుతుంది. బుద్ధుడు తన వేలు

పైకెత్తి దానిమీద వ్రాసివున్న అక్షరాలను చూపించి, కోతి తన అరచేతినిదాటి వెళ్ళలేకపోయిందని ఋజువుచేసి దాన్ని స్వర్గాన్నుండి తప్పిస్తాడు. ఈ కథలో తెలివికి, ప్రజ్ఞకి చిహ్నంగా అవతరిస్తుంది కోతి. విజ్ఞానం చాలదు, జ్ఞానంకూడా ఉండాలని బోధ.

మూడుకోతుల ప్రతిమకి నైతికరంగంలో ప్రాముఖ్యాం కల్పించాడు, గాంధీజీ. ఆ రోజుల్లో మూడుకోతుల రబ్బరు బొమ్మ వొకదాన్ని సంపాదించాను. మోహన్‌బాబు పైచదువుకి వెడుతుంటే, జ్ఞాపకంగా ఆ బొమ్మని అతనికిచ్చి వేశాను.

బెంగుళూరు మరోగంటలో వొస్తుందనగా రైలు వొక స్టేషన్‌లో నిలిచింది. ఫలానా 'చిత్రం చూశారా?' అంటూ, చేతులను కండ్లకి అడ్డంగాపెట్టుగున్న కోతిబొమ్మ ఎడ్వర్ టైజ్‌మెంట్ వొకదాన్ని అక్కడ చూశాను. అది చూసిం తర్వాత, యీ మూడుకోతుల ప్రతిమగూర్చి కొన్ని శంకలు రాసాగాయి. 'చెడ్డమాట వినొద్దు' అని చెవులు మూసుగోటం విషయం చూడండి. కాస్తంత విన్నతర్వాతగదా, ఆ మాట చెడ్డదో మంచిదో తెలిసొచ్చేది? అల్లాగే చెడుగు చూడకుండా కళ్ళు మూసుగోడం. చూడటం మొదలుపెట్టిం తర్వాతేకదా, అది చెడో మంచో తెలియడం? అసలు చెడ్డవిషయాలపట్లే మనిషి కుతూహలాం రేకెత్తేది. ఈ ఉదాహరణ చూడండి: నేనొక సభలో వున్నాను. అక్కడ వొక దుండగీడు తుపాకి పైకితీసి వొక వ్యక్తికేసి గురిచెయ్యడం చూశాను. గురి బాగా చూస్తున్నాడు. సమయంకోసం వేచివున్నాడు. మరోక్షణంలో

అవతలవ్యక్తి — వొక ప్రముఖ పురుషుడు అనుకుందాం — హత్యకాబడతాడు. నేను చూస్తున్నది చెడుగే — హత్యాకాండ. అది చూడకుండా కండ్లు మూసుగోవడమా? లేక లేక నా ప్రక్కనవున్న పోలీసుఉద్యోగి జేబులోంచి పిస్తోలు తీసి, ఆ తుపాకీవ్యక్తిమీద పేల్చి, ఆ ప్రముఖపురుషుడి ప్రాణాలు కాపాడటమా? అట్లా కాపాడితే 'అయ్యో పాపం-వొక గొప్పవ్యక్తిప్రాణం కాపాడాడు — ఇతన్ని నాయకుడుగాచేసి, వొక శిలాప్రతిమని అతనిగ్రామంమధ్యగా నెలగొల్పుదాం' అని అంటారా ప్రజ? హంతకుడిని చంపినా, నేనొక హంతకుడుగా పరిగణింపబడి, శిక్షకి పాత్రుడ నవుతాను. న్యాయం, చట్టం - వీట్లకి వ్యక్తుల విచక్షణలేదు. జడ్జిగారు మంచివాడైతే, 'ఈ హత్య చెయ్యడంలో యితని ఉద్దేశం ప్రశంసనీయమైంది — వొక ప్రజాసేవకుడి ప్రాణం కాపాడాడు- కాన, ద్వీపాంతరవాసం విధిస్తున్నాను.' అనొచ్చునేమో. కొన్నిసందర్భాలలో ఏదిమంచో, ఏదిచెడో ఎవ్వరూ నిర్ణయించలేరు. మొత్తంమీద, గమ్యస్థానం మంచిదైనా, చేరుకునే మార్గం చెడ్డదైతే కళ్ళు గట్టిగా మూసుకోడమే మంచిదని, యీ కోతి తత్వం. కళ్ళు మూసుకునేటందుకు రెప్పలున్నాయికదా - మళ్ళా యీ చేతులతో గట్టిగా మూసుకోడం దేనికో! వేళ్ళమధ్య సందులోంచి కాస్తకాస్త చూడవొచ్చుననా! ఏమో నాకు తెలీదు. కొన్నికొన్ని విషయాల గూర్చి తీవ్రంగాశోధించక, అల్లా విడిచిపెట్టడమే శ్రేయస్కరం.

అల్లాగే చెడుచెప్పకుండా నోరునొక్కుకోవడం. చెడుగుని చూడకుండా, వినకుండా వున్నవారికి, అసలు చెప్పేటందు

కేముంటుంది? మహత్తర సత్యానికీ, సౌందర్యానికీ ఎల్లానూ నోచులేదు. దైవాన్ని తపస్సుద్వారా సందర్శించిన యోగి పుంగవుడికి భాషతో నిమిత్తంలేదు. ఆలోచనని మరుగుపరిచేందుకే భాష అంటున్నారు పెద్దలు. జీవితాన్ని చూడకుండా, వినకుండా, స్పృశించకుండా వున్నవారికి ఆలోచన లేముంటాయి? ఇల్లా వెళ్ళినకొద్దీ లోతులు పెరుగుతూంటాయి- అందుచేత అట్టే ఆలోచించక, మరోవిషయంపైకి దృష్టి మరల్చాను. ఇంతలో బెంగుళూరుస్టేషను రానేవొచ్చింది.

ప్లాట్‌ఫారంమీద మోహన్‌బాబు సిద్ధంగా వున్నాడు. ఏమిటో మనల్ని కలుసుకోడంకోసం ఎవరైనా స్టేషన్‌కి వచ్చారంటే మనపైనా ఆ వచ్చినవ్యక్తిపైనా ఆపేక్ష, గౌరవం పెరుగుతాయి. పక్కవాటావాళ్ళకి ఉత్తరాలుయిచ్చి వెడుతూవున్న పోస్టుమాన్ 'మీకేమీ లేవండి' అన్నప్పుడు దిగాలుపడిపోతాం. ఈ చిన్న విషయాలే మన వ్యక్తిత్వం, ఉనికిని రుజువు చేస్తాయనుకుంటాను. మోహన్‌బాబు దిగగానే నన్ను కౌగలించుకొని మందహాసంచేసినా అతనెందుకో దిగులుగావున్నట్టు కనిపించాడు. మహాత్ముడు అస్తమించినరోజుల్లో మాటా, పలుకూ లేకుండా ఒకరివొంక వొకరు దిగులుగా చూస్తూ కూర్చున్నదృశ్యం స్మరణకొచ్చి కాబోలు...!.

ఒక మొహంయొక్క వర్ఛస్సు పంచుకొన్న ఒక అనుభవంతో ముడిపడి మనస్సులో నిలిచిపోయినతరువాత కొత్త జీవితానుభవాలు దాన్ని కాలచక్రంలో పడేసి రకరకాలుగా సాగేసినా మన మనస్సులోవున్న ఆ ప్రతిమ వైఖరిమటుకు

మారదు. చదువూ, సంస్కృతీ పెంచుకొని మోహన్‌బాబు ముందుకుప్రయాణంచేస్తున్నా నుదిటిమీది జుట్టుమాత్రం వెనక్కి జరుగుతూవుంది. పళ్ళమీద శ్రమతో కదిలిన నవ్వు, కళ్ళల్లో మూలలకి నక్కినట్లనిపించింది. మనిషి చిక్కాడు. హాడావిడిగా గడ్డంచేసుకొన్న వైఖరి.

"ఏం అలావున్నావు, వొంట్లో బాగాలేదా? — రా వెడదాం" అని సామాన్లు పోర్టరునెత్తినపెట్టి వెనకాలే నడుస్తున్నాం. గేట్లోయివ్వడానికి టిక్కెట్టు పైకి తీశాను.

"సామాన్లు వెయిటింగురూమ్‌లో పెడదాం. రా, చెప్తాను" అన్నాడు మోహన్‌బాబు.

"ఏం...కథ... ?"

"నేను యింటికివెళ్తున్నాను. నార్రైలు మరో గంటా గంటన్నరలో వస్తుంది. అంతవరకూ యిక్కడే కబుర్లుచెప్పుకుందాం" అన్నాడు.

"ఇంటికెందుకూ, ఇవాళే వెళ్ళాలా?"

"ఏదో సంబంధం వచ్చిందిట, చూడ్డానికి రమ్మన్నారు"

పైకినవ్వేశాను. వెయిటింగ్‌రూములో వ్యక్తులు మాకేసి చూశారు.

"పెండ్లిసంబంధానికి వెడుతూ అంత దిగులెందుకూ? అయినా – ఊహించగలనులే – చాలామందికి పెళ్ళంటే భయం – అంటే ఒకామెను చేసుకోగానే మిగతాకన్యలనుండి విడిపోవాలే అనే దిగులుకాదూ!" మోహన్‌బాబూ నవ్వడం సాగించాడు. అవచారంచెయ్యాని దోషిలాగ.

"అల్లా కాఫీ తాగివొద్దాం రా, నీతో చాలా చెప్పాలి."

బయల్దేరాం.

"నేను దిగులుగావున్నానని నీ కెట్లా తెలుసూ?"

"ఏదో అల్లాగనిపించింది."

"అదంతా పెద్దకథ" అని, చెప్పడం సాగించాడు. కథకి తుది మొదలూ వుండాలన్నారు పెద్దలు. దాని కో స్వరూపం వుండాలి. అప్రస్తుతమైన సత్యజీవితమనే చెత్త కాగితాలబుట్టలోంచి ప్రస్తుతానికి పనికొచ్చే కాగితం ముక్క లని ఏరి అతికించి కూర్చి నైతికవిలువలుకట్టే న్యాయస్థానంలో దాఖలుచేసుకోవాలి. ఈ పనికి తగినంత అనుభవం, శిక్షణ, వున్నా లేకపోయినా సమయానికి న్యాయస్థానంలో దాఖలు చెయ్యడం తప్పదుగనక నా ధోరణిలో ఆ కథ చెప్తాను.

పరీక్షకోసం బెంగుళూరులో వొక నెల వుండాల్సివొచ్చి, హాస్టల్‌లో చోటుదొరక్క, హొన్నప్పగారింటో వో వాటాలో మకాం వుంటున్నాడు మోహన్‌బాబు. ముందు రెండు గదులు, వొక వరండా, దానిముందు నాలుగైదు పూల మొక్కలు, కిటికీలోంచి చిటారుకొమ్మదాకా కనబడే రెండు కొబ్బరిచెట్లు, కాంపౌండుగోడ – అదీ అతనివాటా. బల్లమీద అలారమ్‌గడియారం, రబ్బరుకోతులబొమ్మ, గోడమీద గాంధీ గారి పటం, స్నేహితులతో కలిసితీయించుకున్న ఫొటో అమర్చు కున్నాడు. భోజనం హోటలునుండి కారియర్‌లో వాళ్ళ పని పిల్ల 'నాసీ' తీసుకొస్తుందిట. గది వూడ్చడం, పక్క వెయ్యడం తీయడం, కాఫీ తెచ్చిపెట్టడం, ఉత్తరాలు పోస్టుచెయ్యడం –

యిల్లాంటి చిల్లరపనులు చేస్తుంది 'నానీ'. వాళ్ళమ్మ అలిమేలు, హనుమన్నప్పగారింట్లో పనికుంది.

హనుమన్నప్పగారు వ్యాపారస్థుడు. ఒ స్త్రీ సంస్కృతి అంతగా అబ్బని పూర్వాచారపరాయణుడు. ఆయనభార్య అన్నపూర్ణమ్మగారు – మరీ ఛాందసురాలు. కొడుకు మాధవ రావు (ముద్దుగా ఇంట్లో 'మావూ' అని వ్యవహరిస్తారట) పట్నంలో చదువుకుంటున్నాడు. శెలవలకివొచ్చి, వారం పది రోజులు కులాసాగా గడిపి వెడుతూవుంటాడు. ఇంతకంటె మోహన్‌బాబుకి వారినిగురించి ఏమీ తెలియదు. ఇవేనా నానీద్వారా తెలుసుకున్నవే. 'నానీ' కన్నడప్రాంతంలో వుండి పోయినా తెలుగు బాగానే మాట్లాడుతుంది.

స్నానంగదికి సన్నటి సందులోంచి వెళ్లాలి – ఆ సందు పొడుగునా గోడవుంది. అట్లా వెడుతుంటే అప్పుడప్పుడు హనుమన్నప్పగారింట్లో సంచలనం, మాటలు, సగంసగం వినబడు తూంటాయి. కాని మోహన్‌బాబు వాటినెప్పుడూ నిదానించి వినలేదు. అయినా ఆ వృద్ధదంపతులకు చెప్పుకునేమాటలేముంటాయి ?

మోహన్‌బాబు వారిపట్ల కొంతకుతూహలం కన బరచినా, దానికికారణం కొంతవరకూ 'నానీ'యే. నానీ ఇరవై య్యేళ్ల వయసుపిల్ల.. దుబ్బుగా వొంకులుతిరిగిన ఆ జుట్టులో మొహం గుండ్రంగా కనిపించినా, పరీక్షగాచూస్తే కోల మొహం. మోహన్‌బాబుకి కోలమొహం ఇష్టం. గుండ్రటి 'చంద్రబింబంలాంటి' మొహం అంటే రోత. కోలమొహంలో

ఒక నాజూకు 'గ్రేస్' వుండంటాడు. ఆ నాజూకు 'నానీ' శరీరం అంతటావుందిట. పోషణ, షోకు లేక చింపిరిగా వుండటం మూలాన, ఆ నాజూకు మరింత స్ఫుటంగా ఆకర్షిస్తుందిట. సన్నటినడుం, పొడుగాటికాళ్ళు, తీర్చినవక్షం, రెండుచేతులనూ వొక్కచేత్తో నొక్కిపెట్టాలనిపించే నునుపైన చేతులు-గాజులు లేవు - అందుకే మరీ ఆకర్షణీయంగా వుంటాయిట. మెళ్లో ఏమీలేవు - చెవలకేమీలేవు - లవంగాలుతప్ప. ఆ సన్నటి నడుంపై, బరువుగా పెద్దవిగా కనిపించే స్తనాలు మరింత ఆకర్షణీయంగా వుంటాయిట వొదులు రవికలోంచి ఎంతబిగించి కట్టినా, గది వూడుస్తున్నప్పుడు, మధ్య లోతైనపాయచుట్టూ వాటికదలిక గుండ్రతనం, నునుపు - వాటినిచూసి తాత్కాలికంగా సంతోషపడే అవకాశాలెన్నో వున్నాయిట. ఆధునిక శిల్పాలలో అట్లాంటి నగ్నస్త్రీ సౌందర్యాన్ని చూశాడు— బెంగుళూరు ఆర్ట్ ఎగ్జిబిషన్‌లో. ఆమధ్య వొంగి వూడుస్తున్నప్పుడు, నానీ వక్షం అల్లాగే అనిపించింది.

ఆరోజున గదివూడుస్తూ గాలికి తలుపుదగ్గరగా మూసినప్పుడు కొంగు తలుపుసందులో తగులుకుని లేచేటప్పుడు, పమిటంతా వూడినప్పుడు, అతను చూడ్డంతో వారిలో వొక అన్యోన్యభావం ప్రబలినట్లనిపించింది. సిగ్గుపడి, చీపురు అక్కడ వొదిలేసి పరుగెత్తుకుపోయింది నానీ. అతను చూసింతర్వాత, పక్కకుతిరిగి బల్లమీద మూడుకోతుల బొమ్మను వెనక్కితిప్పి నిలబెట్టాడు.

శెలవులకు మాధవరావు పట్నంనుంచి రావడంతో మోహన్‌బాబు ప్రశాంతజీవనంలో సంచలనం బైలుదేరింది.

మాధవరావుతో ఇతనెప్పుడూ మాట్లాడలేదు. కలుసుకున్నప్పుడు వొకర్నిచూసి వొకరు నవ్వుకోడం, మందహాసం ప్రకటించడంవరకే వారి పరిచయం.

ఆ రోజు ఇంటిదగ్గరనుంచి మనియార్డరొచ్చింది. గది అద్దె నాన్సీద్వారా పంపుదామని పర్సులోంచి లెక్కతీశాడు. మరో రెండురూపాయిలనోటు చేతులోకొచ్చింది. 'నాన్సీ'ని పిల్చాడు. వొచ్చింది. తలుపు జేరవేశాడు. కిటికీలోంచి అటూ యిటూ చూశాడు. నోట్లు చూపాడు. నాన్సీ కళ్ళు పెద్దవి చేసింది. భయంతో తలవూపింది. చెయ్యి పైకి పెట్టమన్నాడు. చేతులో చీపురు గిరవాటెట్టి గది అవతలతలుపు తెరిచి వొక్కపరుగున వెళ్ళింది నాన్సీ.

అతనికి నవ్వొచ్చింది. ఎందు కట్లా భయపడుతుంది? ఇంకా పిల్లకి పెళ్ళికాలేదు. అలిమేలు ద్వారా అదికాస్తా తెలుసుకున్నాడు. పెళ్ళికాకపోతే? ఏదో సంశయం, పెనుగులాట, వున్నప్పుడే ఆడది సిగ్గు ప్రకటిస్తుంది. ఇష్టంపట్ల అయిష్టం ప్రకటించి, అవతలవాడికి అందకుండా దూరమై, వేటాడబడటం స్త్రీనైజం. అందుకు సృష్టి సమకూర్చిన ఆయుధం సిగ్గు. 'నాన్సీ' చేష్ట అతన్ని కార్యానికి పురిగొల్పింది. ఇదివరలో అద్దె అలిమేలుద్వారా పంపేవాడు. అలిమేలుద్వారా పంపడంఎందుకో? అతనే స్వయంగా పాపన్నప్పగారికి ఇవ్వొచ్చుగా. ఈ కాస్త పనికీ మధ్యవర్తి వొకరా? డబ్బుతో కూడుకొన్న వ్యవహారంలో కుటిలత్వం తప్పదు. ఈసారి నాన్సీద్వారా పంపుతేనేం? కొబ్బరిచెట్టుకింద బట్టలు ఆరబెడుతోంది. తాడుమీదికి చేతులెత్తినప్పుడు. కండలపై నీడలు స్ఫుటంగా పడుతున్నాయి.

శరీరం అంతా వొక్కసారి పైకి ఎగ్రబాకి నమస్కారం పెడుతూ దేన్నో ఆహ్వానిస్తున్న శిలాప్రతిమలా — అతనికేసి కోపంగా చూసింది. నల్లగుడ్డు కొసలకి జరిగినప్పుడు, పెదవులు బిగించినప్పుడు. 'నాన్సీ' శీలంగల వ్యక్తిగా, తన కా శీలం అబ్బినందుకు విచారించినట్లు, కాస్త విషాదరేఖలుకూడా ఆమెలో ప్రత్యేకమైన ఆకర్షణఅని, అతనొక్కడికే తెలిసిన రహస్యం. ఆ రహస్యంలో ఆనందం వుంది. అట్లాంటి దింకెవరకీ వుండదు. తనొక్కడే తెలుసుకున్న అనుభవం మరెవ్వరికీ తెలవకపోడంలో, తెలిసే అవకాశంకూడా లేదన్న జిజ్ఞాసలో అతని ఊహా వైశాల్యం పెరిగింది. రమ్మని సంజ్ఞచేశాడు — ఊడవడం పూర్తిచెయ్యమని. ఊహ అన్నట్లుగా తలవూపింది. అతనికి కోపం వొచ్చింది. మరోపనిమనిషిని కుదుర్చుకోలేడా? మరో కుర్రాడిని. కోపంతో కిటికీతలుపులు గభాలున మూశాడు. కోతులబొమ్మ, తనవైపు తిప్పుకున్నాడు. గుమ్మం తలుపు తెరచి చీపురు బైట గిరవాటెట్టి, మళ్లా తలుపులు చప్పుడయ్యేట్లు మూశాడు. మూశాడేకాని గడియ పెట్టలేదు. అందుకు నవ్వొచ్చిం దతనికి.

స్నానానికి బయలుదేరాడు. మండువా సందులోంచి. స్నానం గదిముందు వొక పొడుగాటి తడక అడ్డంగా కట్టివుంది. దానివెనక ఏవో కంఠాలు వినిపిస్తున్నాయి. ఒకటి హనూన్నప్పగారిది. క్షణం నిలిచాడు. మరో స్త్రీకంఠం వినబడుతోంది. అది అన్నపూర్ణమ్మగారిదికాదు. గుసగుసలోకి సన్నగిల్లిన కంఠాలు అతని కుతూహలాన్ని రేపాయి. అది విన్నకంఠమే. అలివేమేలుది. మరోఅడుగు ముందుకేసి, మరోక్షణం ఆగాడు. నోట్లు

లెక్కిస్తున్న చప్పుడు వినబడుతోంది 'రేసు' - రెండొందలు. ఎవరు ఎవరికిస్తున్నారో తెలీదు. గుసగుసలు నిలిచాయి. సన్నగా గాజులచప్పుడు. హొన్నప్పగారి నవ్వు. లోపల్నించి అన్నపూర్ణమ్మగారి పిలుపు - అంట్లు తోముతున్న శబ్దం. దూరంగా ఏదో పిట్ట. వేడినీళ్ళకాగుకింద కట్టెలచప్పుడు, తనకెందుకు ? స్నానంగదిలోకి వెళ్ళాడు. అతనిమనస్సు బాగాలేదు. హొన్నప్పగారికి, అలివేలుకీ ఏదోవుందన్న అభిప్రాయం దృఢపడుతోంది. ఒకప్పుడున్న స్నేహం యింకా కొనసాగుతోందో మరి ! వయస్సు ముదిరినవారి పోకిరీచేష్టలని కాపాడేది వారి వయస్సే. ఆ ధైర్యంతో వా రెన్నైనా చెయ్యొచ్చు. సంఘం పట్టించుకోదు - భార్యకి అన్యాయంజరగనంతసేపూ. అలివేలుకి మొగుడులేడు. యుద్ధంరోజుల్లో చనిపొయ్యాడు. డబ్బుతో సమాజంలో వ్యక్తులస్థానం నిర్ణయించి, విలువలు కట్టిపారేసి స్థిమితంగా వుండగలం అనుకుంటాంగాని, అది పూర్తిగా నిజంగాదు. వయస్సునుబట్టి. నైతికరంగంలో విలువలుకట్టొచ్చు. హోదానుబట్టి కట్టొచ్చు. మన సత్వంబట్టి కూడా కట్టొచ్చు. శృంగారమయ జీవితానికి అలవాటుపడ్డ వ్యక్తి, చివరంటా అల్లాగేవుంటాడు అది ఇంకా పెరుగుతూ వుంటుందికూడా. అందుకనే దురంతాలు పెద్దలకే సాధ్యపడతాయి.

కాని మోహన్‌బాబు పెద్దవాడుకాడు. నాసీపట్ల తనకెందుకు అట్లాంటి ఆలోచనలు? తన సిద్ధాంతం తప్పు. వయసులో శృంగారం సహజమైంది; వార్ధక్యంలో కృత్రిమమైంది. చిన్నప్పుడు యవ్వనం కాపాడుతుంది. పెద్దయింతర్వాత,

పోదా. డబ్బు కాపాడతాయి — అని సమర్థించుకుంటూ గదిలోకొచ్చేటప్పటికి, 'నాన్సీ' గది వూడుస్తోంది. అతను రాగానే నిలిచి, నవ్వింది. అతను కోపంగా చూశాడు.

“ఇదిగో - ఇంటద్దె - అయ్యగారికి - హౌస్పప్పగారికి ఇచ్చిరా” అని పర్సులో రూపాయల నోట్లు తీసిచ్చాడు. కుడిచేతిలో చీపురు ఎడంచేతిలోకి ఫిరాయించి, తొడమీద తుడుచుకొని, అరచెయ్యి ముందుకుచాచింది. చేతికి రెండంగుళాలపొడుగున, ప్లాస్టిక్ గాజులుండటం చూశాడు - ఎర్రవి, పచ్చవి, నల్లటివి. వాటికేసిచూసి నవ్వుతూంది.

“తెలిసిందా?”

తెలిసిందన్నట్లు తల పంకించింది. నోట్లు తీసుకుంది. ఊడవడం పూర్తిచేసి వెళ్ళింది. ఆమెచేతికి ఆ గాజులు బాగుండ లేదు. అల్లా బోడిగావుంటేనే బాగుంటుంది. గదిలో వొంటిగా వుంటంవల్లనేగా, యీ ఆలోచనలు. బైటికి వెడితే, ఏదీ వుండదు.

రాత్రుళ్లు నిద్రపట్టదు. ఏవేవో ఆలోచనలు. రెండో ప్రపంచసంగ్రామం - క్విట్ ఇండియా ఉద్యమం - హిట్లర్ దంపతుల ఆత్మహత్య, 'క్రిప్స్'మిషన్, నౌవకాలీ, మహాత్ముని నిర్యాణం, రిపబ్లిక్ దినోత్సవాలు. మూడుకోతులు-బల్లమీద రబ్బరుబొమ్మ - గదివూడుస్తూ 'నాన్సీ'. ఊహ విశాలమైందంటాడుగాని, శరీరం ఎంత సంకుచితమైందో, ఊహాకూడా

అంతే. మానవుడి మెదడుకొలత ఎంత? ఆరంగుళాల పొడవు-వెడల్పు. ఊహాకూడా అంతే. గిరిగిర తిరిగి, మళ్ళా అక్కడికే చేరుకుంటుంది. రక్తం, నరాలు అవయవాలు మెదడుని, ఊహని కట్టిపడేస్తాయి. అనంత విశ్వాన్ని పాలిస్తున్న పరమాత్మ ఆత్మస్వరూపం దాల్చి యీ కాస్త శరీరంలో దాగివున్నాడంటే నమ్మలేకుండా వున్నాడతను.

ఆ మొర్నాడు ఉదయం అలిమేలు అతని గదిలోకొచ్చి రెండు రూపాయలు తిరిగి ఇచ్చివేసింది - తను అద్దెతోపాటు, యీ రెండూ అదనంగా యిచ్చాడుగనక. పోనీ మీ అమ్మాయిని తీసుకోమను అందామనుకున్నాడు గాని, తనే స్వయంగా ఇద్దామని నిర్ణయించుగుని ఆ రెండూ తీసుకున్నాడు. నానీపై కోపమూ, జాలీకూడా కలిగింది. చాలా అమాయకురాలు - ఏమీ గ్రహించలేదు. నవ్వుతుంది - ఊహాలేని భాగ్యురాలు; డబ్బుతో నిమిత్తంలేని పవిత్రమూర్తి; కామాని కతీతమైన సుకుమారి. చెడుచూడదు; వినదు; చెప్పదు. మూడుకోతుల నీతిని జీర్ణించుకొన్న త్రిమూర్తి!

ఆ రాత్రి మోహన్‌బాబుకి నిద్రపట్టలేదు. కొరియా పరిస్థితినిగూర్చి ఆలోచించాడు. అంతర్జాతీయ కార్మిక సంస్థని గూర్చి ఆలోచించాడు; ఈజిప్టు వ్యవహారంగూర్చి తీవ్రంగా ఆలోచించాడు. వాటికి యదార్థానికున్న వొత్తిడిలేదు - ఆ ఊహాచక్రానికి కేంద్రంలేదు. ఈజిప్టు, కొరియా, జెనీవా - అవన్నీ భూగోళశాస్త్రపటంలో మచ్చలు, పత్రికలలో అక్షరాలు, ఉపన్యాసవేదికనుండి వెలువడే ధ్వనులు.

దోమ ధ్వనిచేస్తోంది. అనేకం దోమలుంటే వాటిని ఎదుర్కోడానికి సిద్ధంగావున్నాడు తాను - కాని వొక్కటే వుంటే అతను అసహాయుడు. ఎటునుంచో వొస్తుంది, ఎక్కడ వాలకూడదో అక్కడ వాలుతుంది, రోదిస్తుంది. నిష్క్రమిస్తుంది.

లేచాడు - వరండాలోకి నడిచాడు. చెట్టుకింద నిలబడ్డాడు. ఆకులు కదులుతున్నాయి - కొబ్బరిచెట్లు గుర్రెడుతున్నాయి. మందారం ఎర్రశాలువా కప్పుకుంది. అవతల గదివైపు వెళ్ళాడు. కిటికీలోంచి నీడలు పడటంలేదు. దీపంలేదు. అంతా చీకటి - ఆకాశంలో నక్షత్రాల కర్థంకాని చీకటి. గది ముందు మెట్టుమీద కూర్చున్నాడు. రాత్రుళ్ళే ప్రాణం హాయిగావుంటుంది; తన నిజస్వరూపం తనకి తెలుస్తూ వుండే సమయం అదొక్కటే. 'నువ్వెవరవో తెలుసుకో' అంటాయి వేదాలు. ఆపని రాత్రే సాధ్యమవుతుంది. తనెవరు? ఏమో !

గదిలోంచి కంఠాలు వినబడుతున్నాయి, అతను ఉలిక్కిపడి, గోడదగ్గరగా జరిగాడు. పురుషుడికంఠం - అతనికి తెలుసు, హొన్నప్పగారబ్బాయి, మాధవరావుది ఆ కంఠం. ఆ రెండోది స్త్రీకంఠం! మాటలు తెలియడంలేదు - ఏదో చప్పుడు, గాజుముక్కలగొట్టం తిప్పినప్పుడు అందులో గాజు ముక్కలు సన్నగాచేసే చప్పుడికిమల్లే. ఎన్నడూలేంది, ఆ ఉదయం 'నాసీ' చేతిని ప్లాస్టిక్ గాజులు చూశాడు. ప్లాస్టిక్ గాజులు చప్పుడుచేస్తాయా ? అతను సరిగ్గా చూడలేదు. ప్లాస్టిక్ గాజులు కావేమో! మళ్ళా చప్పుడు నిలిచిపోయింది. ఒకటి రెండు ఇంగ్లీషుమాటలుకూడా వినబడ్డాయి. 'నాసీ'తో ఇంగ్లీషా!

లోపలికి చూస్తే, దీపంలేదు. లోపల చీకటి. తను అట్లాంటివి చూశాచ్చా? కళ్ళు మూసుగుని చూడొచ్చునేమో. ఏదో చప్పుడు – ఒక్కడుగు వేసిన చప్పుడు. భయమేసింది. లోపలికొచ్చాడు. మంచంపైనవాలాడు. నిద్ర రాక నరాలుసీరసించి శరీరం తనే నిద్రపోతుంది. దాన్ని విడిచేసి ఊహాయాత్ర సాగించాడు. విశ్వం అనంతంకాదుట ఒక చోటునుండి తిన్నగా ప్రయాణించేస్తే, ఎప్పుడో అప్పుడు నిజస్థానానికి చేరుకోవడం తధ్యంట. విశ్వం, సమయానికి బంధింపబడి, రెండూ కాస్తంత వొంగి ఏకమయ్యాయిట – ప్రథమ ముద్దుకోసం పెనుగులాడుతున్న ప్రేమికుల అధరాలకిమల్లే. స్థలం ప్రియుడు, కాలం ప్రేయసి —

వారు విడివిడిగావుంటే సంతానం వుండును. కలిసివుండటంవల్ల, ఫలితంలేదు. జీవితానికి, అర్థంలేదు, ప్రేమకివుందేమో గాని! అది భౌతిక, ఖగోళశాస్త్రాల నిర్వచనం. తను తిరిగి 'నాసీ'దగ్గరకే వొచ్చాడు. చీకట్లో మూడుకోతుల బొమ్మ కనబడటంలేదు నైతికవిలువలను పాటించనక్కర్లేదు. కళ్ళు మూసుకున్నాడు. తెల్లవారింది.

'నాసీ' ఊడవడానికొచ్చింది. ఆమెకేసి పరీక్షగా చూచాడు. కళ్ళు తేటగా మెరుస్తున్నాయి. పళ్ళు తెల్లగా తళుక్కుమంటున్నాయి. అప్పుడే ఉదయించిన సూర్యబింబంలా వుంది – ఎడారిఅంచునలేచిన సూర్యగోళంలా స్ఫుటంగా, తీక్షణంగా. ఆమెలో ఏమార్పూలేదు. అద్దంలో తన మొహం చూసుగున్నాడు. ఏమిటాగిట్లు! వొంటెలమంద నడవగా ఏర్పడిన ఎడారిజాడలకిమల్లె, వర్షానికి బురదైన నీటిగుండంకిమల్లె,

ఆమె వొంగివూడుస్తుంటే బల్లకింద ఏదో పడిపోయి నట్లు, మోకాళ్ల మీదపడి, వొంగి ఆమె చేతిగాజులు పరీక్షగా చూశాడు. కొంచంగా చప్పుడుచేస్తాయి, రంగుగాజులగొట్టం తిప్పినట్లు. మరోటిచూశాడు - మెడలో ఎర్రపూసలతాడు.

“కొన్నావా?”

అవునన్నట్లు తలవూపింది.

“ఎక్కడ?”

నవ్వుతుందేం?

“మాట్లాడవేం?”

ఆమూలకి వెళ్ళింది. వెనకభాగం - చీరలోంచి పిరుదుల ఆకృతి కనబడుతోంది - తను ఎగ్జిబిషన్‌లో చూసిన శిలా ప్రతిమకి మల్లే.

“ఎప్పుడేనా సినిమాకి వెళతావా?”

తలవూపుతుంది.

“వెడతావా?”

బైటకి వెళుతోంది. సంజ్ఞ చేసి నిలిపాడు.

“ఇదిగో రెండురూపాయిలు-సినిమాకెడతావనిచ్చాను. మీ అమ్మకి చెప్పావా? ఇంకెప్పుడూ అల్లాచెయ్యకు.”

అమ్మో - అన్నట్లు కళ్లు పెద్దవిచేసింది. అతని కంఠం బొంగురుపోయింది - ఎండినట్లు మాట తడబడుతోంది. రూపాయిలు చేతులోపెట్టి, వేళ్ళు మడిచి నొక్కాడు.

“ఫరవాలేదులే - ఏదేనా కొనుక్కో.”

తీసుకుంది. “అమ్మయ్య” అనుకొన్నాడు.

ఎందుకిచ్చినట్లు ఆడబ్బు తను? మొదటిరోజున అద్దె యిచ్చేటప్పుడు, ఆ రెండురూపాయలూ అదనంగా చేతులో పడ్డాయి. ఇచ్చిచూశాడు – ఏమవుతుందోనని. రూపాయ కోసం కొట్లాడుకోడం, ఖూనీలుజరగడం పత్రికలలో చదువుతాం. అలిమేలుకి డబ్బుకాపీర్నంలేదు. ఆ రెండురూపాయలూ తిరిగియివ్వడంలో డబ్బుపట్ల ఆమె నిజాయితీ తెల్లమవుతోంది. ఎందుకిచ్చినట్లు? ఆమెని సంతోషపెట్టాలనితప్ప మరో ఉద్దేశం అతనికి కనబడలేదు.

ఆ సాయంత్రం కాలక్షేపం అవక సినిమాకి బైలుదేరాడు మోహన్‌బాబు. అతను హాల్లోకి వెళ్ళేటప్పటికి ఆట ప్రారంభమైంది. అది ఇంగ్లీషు చిత్రం.జనం మధ్యమధ్య పెద్దగా నవ్వుతున్నారు. ఎందుకో అతను అందులో లీనం అవలేకపోతున్నాడు. చూస్తున్నాడు, వింటున్నాడు – కాని అదేమీ అనగాహన అవడంలేదు. మనస్సు ఎటో విహరిస్తోంది. సగం మనస్సు సినిమాకథలో లగ్నంచేసి, మిగతామనస్సుని వేరే చోటుకి పంపగలగడం వింత అనుభవం – అట్లా జరుగుతోందని గ్రహించడం మరీ విచిత్రమైన అనుభవం. జనంతోపాటు అతనూ మధ్యమధ్య నవ్వుతున్నాడు – చీకట్లోకూడా సమూహాల ఉద్దేశానికి లొంగిపోవడం తమాషాగా ఉంటుంది. పదిమందితోనూ పంచుకునే ఆనందం వేరు — వ్యక్తిగా, ప్రత్యేకంగా ఆనందం పొందడం వేరు. ఏకాంతంగా పొందిన ఆనందంలో ఔన్నత్యం, నిండుతనం, సామాజికఅనుభూతిలో లోపిస్తాయి కాబోలు అనుకుంటూ వుండగా ఇంటర్వెల్‌లో లైట్లు,

వెలిగాయి. జనం నిట్టూర్చి, సిగరెట్లకి, 'టీ'కీ బైటకి కదిలారు. హాలంతా పరకాయించి చూశాడు. దూరంగా వెనకాల సీట్లో హాన్నప్పగారబ్బాయి మాధవరావు – కనిపించాడు. అవును, అతనే. అతను తనని చూడకుండా పక్కకి మొహం తిప్పివేశాడు మోహన్‌బాబు, అతను చూడకుండావున్న సమయంలో చూస్తూ. ఎందుకు? ఏమో అతనికే తెలియదు. కొన్ని చేష్టలకి అర్ధమే వుండదు. మళ్ళా చూశాడు. మాధవరావు ప్రక్కన ఒక స్త్రీ కూర్చుంది — మనిషి నలుపు — కాని నాజూకుగా, చదువుకున్నదానిలా కనిపిస్తోంది. చెక్కిళ్ళపైన ఏదో కాంతివుంది. ఆమె చెవుల దుద్దులు మెరుస్తున్నాయి. అవి వజ్రాలదుద్దులు.

ఎవరామె ?

తన పక్కసీట్లో ఆంగ్లోఇండియన్‌స్త్రీ కూర్చునివుంది. అల్లాగే కాకూడదూ. కాని మాధవరావు చనువుగా, దగ్గరగా కూర్చున్నట్లు స్ఫురించింది. స్ఫురించడమేమిటి ? వారిద్దరూ మాట్లాడుకుంటున్నారు. నవ్వుకుంటున్నారు.

సిగరెట్లు పారేశి జనం లోపలికి జొరబడ్డారు. హాలంతా వొంటిదీపం వెలుగులో, పొగమసగలో, తుపాను చెలరేగిన సముద్రంలో చిన్ని పడవలా అతని కళ్ళముందు వూగిపోతోంది. మళ్లీ చీకటి, చేపలవాళ్ళ వలలా – చిత్రం కొనసాగింది – మధ్యమధ్య విరగబడినవ్వడాలు ప్రారంభమైనాయి. మోహన్‌బాబుకి వొళ్ళుమండుతోంది. ఆ పైకి నవ్వడం ఎందుకు ? లోలోన ఆనందించకూడదూ?

ప్రేయసితో ఏకాంతంగా ఏ కాలవగట్టునో, ఉద్యానవనంలోనో విహరించక, ఒపం మధ్యకి రానడంలో ఏం ఆనందం వుందో అతనికి అర్థంకాక ఆ నవ్వోజనం పై విసుక్కున్నాడు.

ఆ కోపం చిత్రం పైకి మరలింది. దేశంలో నేటి నైతిక అరాజకత్వానికి కొంతవరకూ ఇంగ్లీషుచిత్రాలు కారణం. పాశ్చాత్యుల స్వేచ్ఛాప్రవర్తన, శారీరక సుఖాల అన్వేషణ, ఆధ్యాత్మిక చింతన రాహిత్యమూ, నేటి యువతీయువకులను భౌతిక సౌందర్యాన్వేషకులుగా మార్చివేసినాయి. వారు ఇంట్లో, నిత్యజీవితంలో పొందలేని అనుభూతి, ఇంగ్లీషుచిత్రాలలో రహస్యంగా పొందుతున్నారు. యువతీయువకులు మాత్రమే ఏమిటి? వారు అది అన్వేషించడం సహజం - మంచిదికూడా. పెద్దలుకూడా, వయసుమళ్ళినకొద్దీ, యీరకం అన్వేషణ తీవ్రరూపందాలుస్తుంది. వృద్ధులుకూడా, ఈచిత్రాలని విరగబడి చూస్తున్నారు. చాలామందికి సడలి, హరించుకు పోతున్న తమ వ్యక్తిత్వాలకి ఈ సినిమాలే శరణ్యం.

మన ప్రదర్శకులు యీ రహస్యం కనుక్కున్నారు. మన చిత్రాలలో, పాశ్చాత్య సంగీతరీతులు, నృత్యసంప్రదాయాలు, శృంగారచేష్టలు - వీటిని ప్రవేశపెట్టి, జనసామాన్యం జోహారుల నందుకుంటున్నారు - కుబేరులవుతున్నారు. ఇదొక మతంగా ప్రబలుతోంది. ఈ పాశ్చాత్య చిత్రాల దిగుమతిని ప్రభుత్వం నిషేధించి మతసామరస్యం ఎందుకు పెంపొందించదో? అది ప్రజాస్వామ్య సిద్ధాంతానికి విరుద్ధం. కళారంగంలో అసలు కూడదు. అరాజకత్వంలోంచిగాని కళ జనించదు, ఎదగదు.

సినిమా అయింది. జనం లేచారు. వారు వొక్కసారిగా వొదిలేసిన శ్వాస హాలును చుట్టుముట్టింది. బైటపడ్డాకు మోహన్‌బాబు, మాధవరావు, అతనిప్రక్కన కూర్చున్న దుద్దులమ్మాయి ముందు నడుస్తున్నారు. వారివెనకాలే నడుస్తున్నాడు. టాక్సీ, రిక్షా, బళ్లవాళ్ళ ఆహ్వానాలు కాదని, వారివెనకనే తనూ నడుస్తున్నాడు. నాలుగైదు ఫర్లాంగులు వెళ్ళారు. సందులోకి తిరిగారు. తనూ తిరిగాడు. మాధవరావు నిలిచిపోయ్యాడు. ఆ అమ్మాయిమాత్రం నడిచివెళ్ళింది. మరో అరఫర్లాంగు నడిచిఒకింట్లోకి వెళ్లింది.ఆమె ఇల్లేకాబోలు. మాధవరావు వెనక్కి తిరక్కపూర్వమే, గబగబనడిచి ఇంటికి చేరుకున్నాడు మోహన్‌బాబు. తలుపువేసి దీపంఆర్పి కిటికీ లోంచిచూస్తూ కూర్చున్నాడు. మాధవరావొచ్చి, తన గది లోకి వెళ్ళడం చూశాడు. ఆ అమ్మాయి ఎవరో? రాత్రి తను మాధవరావుగదిలో మాటలు విన్నాడు. అందులో రెండోకంఠం స్త్రీది. సినిమాకొచ్చిన అమ్మాయిదే అవాలి. నానీదిమాత్రం కాదు, అనుమయ్య అనుకున్నాడు.

నిద్రపట్టేమందు తాగి పరున్నాడు మోహన్‌బాబు. రెండు మూడు రోజుల్లో మరోవిషయం జరిగింది. పర్వొన్నప్ప గారు ఏదోపనిమీద మైసూరువెళ్లారు. మధ్యాహ్నం రెండైంది. అన్నపూర్ణమ్మగారు నిద్రపోతోంది. ఇల్లంతా నిశ్శబ్దంగావుంది. మోహన్‌బాబు పరుందామని మంచంమీద పక్క సరుదుతున్నాడు. బైట గేటుముందు ఏదోచప్పుడైంది. పోస్టువాడేమోనని చూశాడు. అలిమేలు. తిన్నగా పక్కగదిలో కెళ్ళింది — అది మాధవరావు గది. ఎందుకో? తలుపు తాళంచెవి సందు

లోంచి చూస్తున్నాడు – మోహన్‌బాబు. అతని గుండెలు వేగంగా కొట్టుకుంటున్నాయి. మధ్య తన కెందుకు బాధ. శరీరంపై తనకెట్లాంటి యాజమాన్యము లేకపోవడం చిత్రంగా వుంటుంది. మనుషుల అలజడి — రెండోవ్యక్తి గదిలోకి వెళ్ళాడు. అతను మాధనరావు. రెండుమూడు నిముషాలలో అలిమేలు ఇవతల కొచ్చేసింది. అమ్మయ్య అనుకొని నిట్టూర్చాడు మోహన్‌బాబు. అలిమేలు వెళ్ళింది. మాధనరావు గది గడియపెట్టిన చప్పుడైంది. మోహన్‌బాబు పడుకున్నాడు. కాలం జరగదు. ఏమీ జరగదు. విసుగుపుడుతుంది. జీవితం పట్ల నిష్కారణంగా విసుగుపుడుతుంది. ఔరంగజేబుని గురించి ఆలోచించాడు. అతని కొడుకులు, వారి ప్రేమకలాపాలు, సింహాసనంకోసం కొట్లాటలు, యుద్ధాలు. ముమ్‌తాజ్‌బీగమ్ తాజ్‌మహల్‌లో శాశ్వతంగా పవ్వళించింది. జీవితంలో ఏమి చూసిందో మృత్యువులోనూ అదే – విసుగు

ఓ గంట కాలక్షేపం చెయ్యడం చేతకాని యీ మనుషులు అమరత్వాన్ని కోరతారెందుకో! వేదాంతులు, వారి సిద్ధాంతాలు – పరమాత్మలోంచి పుట్టుకొచ్చాడుట యీ మనిషి – మళ్ళా పరమాత్మలోకే వెడతాడుట – ఆ తలుపు తెరుచుకుని, యీ చీకట్లో క్షణంవుండి, మళ్ళా ఆ రెండో తలుపు తెరుచుకుని పరమాత్మలో ఐక్యమై అమరత్వం పొందుతాడుట! ఎంతవెర్రి – కాలక్షేపంకాని వేదాంతుల కల్పన యీ అమరత్వం.

లేచేటప్పటికి నాలుగైంది. బైటకెళ్ళి టీ త్రాగి వొచ్చాడు. సాయంత్రం కనుక్కోడానికి నాసీ రాలేదు.

జ్వరం వొచ్చిందిట. అలిమేలే వొచ్చింది. అన్నీ సర్ది, కారియర్ తీసుకెళ్లింది. ఐదు దాటింది. ఆరవుతోంది. మాధవరావు ముస్తాబై, బైటకెళ్లాడు. తెల్ల పాంటు, లోపలకి మడిచిన చొక్కా, బెల్టు, మధ్యపాపిడతీసి వెనక్కిదువ్విన క్రాపింగు- బాగానేవ్వుంటాడు. బత్తాయిపండురంగు. ఆరకం పచ్చదనం తన కిష్టంలేదు. రెబ్బతిని, కాస్త వాడిలి, నలిగిన బత్తాయి పండులా, జాను దనడూ, రంగూను.

మోహన్ బాబుకూడా బైలుదేరాడు. గూడకట్టు, లాల్చి, పైన తువ్వాలు - నిరాడంబరంగా వుండాలి వస్త్రధారణ. తెల్ల ఖద్దరు బాగుంటుంది. మాధవరావు వెనకాలే నడుస్తున్నాడు. అసలు అల్లా వెళ్ళాలి అనుకోలేదు. కాళ్ళు అటు తీసుకెడుతున్నాయి. మళ్ళీపుతిరిగాడు. ఇతనూ తిరిగాడు.

అదేదో కాఫీహోటల్లోకి వెళ్ళాడు మాధవరావు. ఇతను వెళ్ళలేదు. దూరంగా చెట్టుకింద నిలబడి, మేడమీాదనుంచి వొస్తున్న రేడియోపాట వింటున్నాడు. మాధవరావు బైటకొచ్చాడు. అతనిచేతులో పొట్లంవుంది. టిఫిన్ పాకేజి. మళ్ళీ ఇద్దరూ నడుస్తున్నారు. చీకటి పడుతోంది. ఇంక విద్యుత్ దీపాలు వెలగడం తరవాయి. ఆ గుమ్మంముందు నిలిచాడు మాధవరావు. తలుపుతీసింది. తనెరుగున్న మొహమే. అలిమేలు. గుమ్మందాటి బైటకొచ్చింది మరో మొహం తలుపు సందులోంచి కనబడింది. ఆరోజున సినిమాలోచూసిన వజ్రాలదుద్దులు ధరించిన అమ్మాయిలాగుంది. లాగు లేదు, చొక్కా లేదు — ఆ అమ్మాయే!

మాధవరావు లోపలికెళ్ళాడు. తలుపు గడివేసింది అలివేలు.

అలా చూస్తూ ఎంతసేపు నిలబడ్డం? ఈ చివరనుంచి ఆచివరదాకా ఎలక్ట్రిక్ దీపాలసంఖ్య లెక్కపెడుతూ నడుస్తున్నాడు. కాలక్షేపానికి ఆ చెట్టుమీద వొక కొమ్మకున్న ఆకులు లెక్కించాడు. కనబడ్డంలేదు. ఆకులమధ్య పక్షులు స్థావరం కోసం కీచులాడుకుంటున్నాయి, ఇళ్ళసమస్య తీవ్రమైనది. మనుషులకంటే ప్రణాళికలు, మేస్త్రీలు, పథకాలువున్నాయి. పక్షులకో - బలవంతులకే ఇళ్ళు. ప్రేయసిని ఆ కొమ్మపైనే కొంచం దూరంగా వుండనిస్తుంది.

తలుపు తెరిచారు. కీనీడలో సరిగ్గా కనపడటంలేదు. అతను మాధవరావు - వెనక ముద్దులమ్మాయి - వేగంగా నడిచి ఇంటికొచ్చేశాడు మోహన్‌బాబు. ఆ దంపతులు సినిమా కెడుతున్నారా? షాపింగ్ కెడుతున్నారా? అలివేలుకు ఏం సంబంధం?

ఇంటిముందు గేటుతీసి వరండాలోకి రాగానే అన్నపూర్ణమ్మగారు ఉయ్యాలబల్లమీదకూర్చోవడం చూశాడు. కిటికీముందు 'నానీ' కారియర్‌తో కూర్చుంది. తన గదితలుపు తీశాడు. నానీ లోపలికొచ్చింది. కారియర్ మూలపెట్టింది.

"నీకు జ్వరం అంది మా అమ్మ?" అన్నాడు.

"అమ్మెవరు?"

"అలివేలు"

"కాదు, పిన్నమ్మ."

"ఓ!"

"ఊ" అన్నదామె. నవ్వుతోంది.

ప్రపంచంలో చెడుగు, భయం, భారం, బాధ ఆమెకి పట్టినట్లులేదు. ఆమెజగత్తులో మొగాడు – మొగాడినల్ల వొచ్చే దురంతాలు లేనట్లున్నాయి.

"జ్వరమా?"

"పిన్నమ్మకా?"

"ఛ, ఛ. నీకు."

"నాక్కాదు. అక్కయ్యకి."

"అక్క యెవరు?"

"అక్క – మా అక్కయ్య."

"నాకేం తెలుసు? తెలుగు బాగానే వొచ్చే."

"మేం తెలుగారిమే."

"మరి రానట్టు మాట్లాడతావేం?"

"మీలా రాదు. కాస్త వొస్తుంది బాగా" వెడుతోంది.

"ఆగు"

ఆగనన్నట్లు తలవూపింది. గబగబ నడిచి వెళ్ళింది. ఆపిల్లదగ్గరనుండి తెలుసుకోవల్సినవి చాలా వున్నాయి. మంచి సమయం చిక్కింది. తను ధైర్యంచేసి చెయ్యిపుచ్చుకుని ఎందుకు నిలపలేదు? ఏదో అభిమానం – హోదా, అంతస్తు గురించి పట్టింపు – దాన్నుండి జనించే బిగింపు. ఎప్పుడో అప్పుడు చొరవచేసి ఆమెని నిలేసి, నాలుగు విషయాలు అడిగెయ్యాలి. ఏమిటానాలుగు? నవ్వొచ్చింది. మూడుకోతులు,– నాలుగు విషయాలు!

ఆ రాత్రి అక్కడ వుండబుద్ధిపుట్టలేదు. భోజనం అయ్యాక మిత్రుడు చౌడప్పగారింటికెళ్ళి, కబుర్లు చెప్పాగుని పరున్నాడు.

ఉదయం గదికొచ్చేటప్పటికి ఎనిమిదైంది. హొన్నప్ప గారు కనిపించారు. ఊరునుంచి వొచ్చినట్లున్నారు. గదంతా చిందరవందరగావుంది. సర్దడం మొదలెట్టాడు. గోడదాటి గేటు ఇతవలకి ఐదారుకోతులొచ్చాయి. హొన్నప్పగారు వాటిని తరుముతున్నాడు. కొన్ని చెట్లెక్కి గంతులేస్తున్నాయి. నల్ల మొహం కోతులు. పొడుగాటి తోకలు - నల్ల మొహంచుట్టూ, ఊదారంగు చర్మం - చిరువెంట్రుకలు. అతనికేసి చూస్తోంది ఆ కోతిపిల్ల. మనిషికీ వాటికీ దగ్గర సంబంధం. బాధవ్యం నెల కొల్పమని జాలిగా చూస్తోంది. అరటిపండు పడేశాడు. ఆనందంతో లాక్కుపోయి తింటున్నాయి. తీసుకొన్న కోతే మిగత వాటికి పంచాలి, వాట్లోనూ భూస్వామితత్వం, యజమాని తత్వం.

గది బాగుచెయ్యడానికి అలిమేలొచ్చింది.

"నానీ కెల్లావుంది?"

"బాగానేవుంది - బద్దకం - వొళ్లు బద్దకం."

"నిన్నసాయంత్రం వొచ్చింది?"

"నాకు పనుంది. దాన్ని రమ్మన్నా."

"జ్వరం ఎవరికి?"

"జ్వరం ఏమిటి? ఎవరికీలేదు."

"అక్కయ్యకిట."

"ఓ అదా-అవును.సాయంత్రం డాక్టర్‌కి చూపించా."

"ఏమన్నాడు?"

సమాధానంచెప్పదు. నవ్వింది. పనిపూర్తిచేసి వెళ్ళింది.

పదిగంటలైంది. వీధిలోకి బండి వొచ్చింది. అందులో అన్నపూర్ణమ్మగారెక్కింది. నానీకూడా వొచ్చింది. రోడ్డు మీదనుంచే, తనూ బండిలో ఎక్కింది. హనుమప్పగారు సాగనంపి గేటుమూసి, లోపలి కెళ్ళాడు.

మోహన్‌బాబు స్నానానికి బైలుదేరాడు. మండువాలో తడక వెనక ఎవరో మాట్లాడుకోడం విన్నాడు.

"అబ్బాయి పట్నంవెడతాడు - మరో రెండ్రోందలు"

అది హనుమప్పగారి కంఠం.

"ఈనెల డాక్టర్లకవుతోంది."

అది అలిమేలు కంఠం. ఇంక మరి వినకూడదు. గది కెళ్ళి స్నానంచేసి ముందుగదిలో కొచ్చాడు. గది దక్షిణం వైపు తలుపు గడియెట్టకుండా, దగ్గరగా జార్లవేసి వెళ్ళాడు. వొచ్చేటప్పటికి తెరిచివుంది. అటూయిటూ చూశాడు. ఏమీపోలేదు. తలుపులుమూశాడు. తల దువ్వుకుంటున్నాడు. అతనికంతా గంద్రగోళంగావుంది. విషయం సగంసగం తెలియడంవల్ల కలిగే చీకాకు ఆవరించింది. తనెందుకు వినడం? ఎందుకుచూడడం ? వింటున్నదీ, చూస్తున్నదీ మంచివిషయాలుగాలేవు. కోతుల బొమ్మకేసి చూశాడు. అక్కడలేదు. బల్లకింద చూశాడు. మంచంకింద చూశాడు. ఎక్కడా లేదు. గదంతా చూశాడు. గదిబైటకొచ్చాడు. ఏమైంది ? ఎట్లాపోయింది ? ఎవరుతీశారు? చెట్లపైన కోతులు గంతులేస్తున్నాయి. వాటికేసి చూశాడు. ఒకకోతి చేతిలోవుంది కోతుల

బొమ్మ. అవును. బల్లమీద బొమ్మపక్కనే మరో అరటిపండు వుంచాడు. ఆ పండూ, ఈబొమ్మ, గదితలుపుతీసి లాక్కుపోయిందికోతి. తినేవి అనుకుంది కాబోలు. తను సంతతిని లాక్కుపోకేంచేస్తుంది ?

బెదిరించాడు. రాళ్ళు విసిరాడు. కోపంగా చూస్తున్నాయి కోతులు. మూతివిరుపులు, కోరచూపులు, – అసంతృప్తిప్రకటిస్తున్నాయి. దూకుతున్నాయి, బైటకెడుతున్నాయి, లోపలికొస్తున్నాయి – మీదపడి పీకవుకదా ! లోపలికొచ్చి, కిటికీతలుపు మూశాడు. మంచంమీద పడుకున్నాడు. ఆంజనేయదండకం చదవాలంటే అతనికిరాదు. రాముడు, సీత, లంక, సుగ్రీవుణ్ణి గురించి ఆలోచించాడు. డార్విన్ సిద్ధాంతాన్ని వాల్మీకి ఏనాడో వ్రాసిపారేశాడు, చిత్రం !

మరోగంటలో అన్నపూర్ణమ్మగారు, 'నానీ' బండిలో తిరిగివొచ్చారు. పెద్దామె లోపలకెళ్ళింది. బుట్టలో పళ్ళు, పొట్లాలు. లోపలపెట్టింది నానమ్మ. హొన్నప్పగారు బండివాడికి డబ్బులిచ్చి పంపించారు.

మోహన్‌బాబు భోజనంచేసి 'నానీ'కోసం చూశాడు. ఆమె ఇంటికివెడుతూ గేటుదగ్గరకొచ్చింది. కిటికీకేసి చూసింది. రమ్మని సంజ్ఞచేశాడు. వొచ్చింది. కోతికేసి చూపించాడు.

బల్లమీద వుండేది – బొమ్మ. అదిగో అది నోట్లో కరుచుకుంది. ఎట్లాగా – ఏమన్నా చెయ్యగలవా?"

ఇంట్లోకి వెళ్ళింది నానీ. తినేది ఏదో చేతులో పట్టుకుంది. చెట్టుకిందకెళ్ళి కోతికి చూపించింది. కోతిపిల్ల కింది కొమ్మమీదికి దూకింది. వెనకాల పెద్దకోతి చూస్తోంది.

చిన్నది ఆమెచేతులోపదార్థం తీసుకుంది. దానిమీదపడిన పెద్దకోతి నోట్లో బొమ్మ కిందపడింది. నానీ తీసుకుంది. నవ్వు కుంటూ లోపలకొచ్చింది. బల్లమీద పెట్టింది.

"బాగానే మచ్చికచేసుకొంటావే" అన్నాడు. తలుపులు దగ్గరగామూసి గుమ్మంమధ్యగా నిలబడుతూ.

"కోతంటే ఏం భయం ?"

"నీకు మనుషులంటేనే భయంకాదూ" అన్నాడు నవ్వుతూ. ఆ వాక్యానికి అర్థంఏమిటో అతనికే తెలియదు. తలవూపింది. నవ్వింది. వెళ్ళడానికి తలుపుదగ్గరకొచ్చింది.

"వెళ్ళాలి"

చెయ్యిపట్టుకున్నాడు. విదిలించింది.

"అమ్మో" కళ్లు పెద్దవిచేసింది. కంటిపాప కిటికీకేసి చూస్తూ, కొసలకి కదిలింది. పెదవులు బిగించింది. అతనికి ఆ దృశ్యం చూడడం ఇష్టం.

"గాజు లెక్కడివి ?"

"అక్క పట్నంనుంచి తెచ్చింది."

"నీఅక్క పట్నంలో పనిచేస్తోందా ?"

"చదువుకుంటోంది"

ఆశ్చర్యపడ్డాడు. "మరి నువ్వు చదువుకోవేం ?"

"నా కెవరు చెప్పిస్తారు ?"

"మీ అమ్మ"

"అమ్మకాదు, పిన్నమ్మగా. కూతురుగనక రాజమ్మకి చదువు."

"అక్క పేరు రాజమ్మా?-అంటే అలిమేలుకూతురా?"

తలవూపింది. జెడ వెనక్కి తోసింది.

"అంత డబ్బెక్కడిది ?"

"పిన్నయ్య గణించిపొయ్యాడు"

"ఏం పని ?"

"యుద్ధంలో ఇనుము."

"మరి అలిమేలుకి ఇళ్ళల్లోపనేం కర్మ ?"

"చిన్నప్పటినుంచీ చేస్తావుంది"

"మరి నీకు చదువుచెప్పించదా ?" తల వూపింది.

"మా అమ్మ, అయ్యలేరు. పిన్నమ్మచూస్తుంది."

మరి, మరి... పెళ్లి...?"

కళ్ళుపెద్దవిచేసింది.

"నీకొద్దు. రాజమ్మకి."

నవ్వుతూంది. "వెళ్ళాలి."

అతను కదలలేదు. దక్షిణంతలుపు తెరుచుకుని పరుగెత్తి కెళ్ళింది. ఆమె పిరుదులు, నడకానికి లయ కల్పుతున్నాయి. కదిలే శిల్పం. కాలక్షేపం అవక, జీవితంమీద విముఖతపుట్టిన వారందరూ, తలకాయలు కొట్టుకొని చనిపోయేటందుకు అనువైన శరీరం ఆమెది.

మరో రెండురోజు లయ్యాకగాని మళ్ళా నానీతో మాట్లాడే అవకాశంచిక్కలేదు మోహన్‌బాబుకి.

కారియర్ తెచ్చేటప్పటికి సాయంత్రం ఏడుదాటింది. 'నానీ' కారియర్ కిందపెట్టగానే ఎలక్ట్రిక్ దీపం ఆర్పివేశాడు మోహన్‌బాబు. ఆమె తలుపు తెరవబోయింది. ఇవతలకిలాగి

తలుపు మూశాడు. ఆమె వక్షం, అతని బుజానికి తగిలింది. ఆమె వొక్క-గంతేసి, దీపంస్విచ్ నొక్కింది.

"చీకటంటే భయమా?"

"వెళ్ళిపోతా."

"కాసేపు మాట్లాడాలి."

"దీపం ఆర్పడం ఎందుకు?"

ఏమో అతనికేమీ తెలీదు. రహస్యవిషయపరిశోధనకి మాత్రం వెలుగు తగదు కాబోలు.

"నిన్నెవరూ చూడకండా" అన్నాడు.

"పిన్నమ్మ చంపేస్తుంది"

"ఎందుకు?"

"ఆలస్యంగా యింటికెడితే, యింకేమన్నావుందీ."

"నేను పనిమీద వుంచానని చెప్పు."

"భయం"

"నేనంటేనా?"

నవ్వుతోంది.

"రాజమ్మ విషయం చెప్పు. ఏం చదువుకుంటోంది?"

"నాకు తెలియదు. పట్నంలో చదువుతోంది. మానయ్యగారితో కలిసి"

"మానయ్యెవడు?"

"మావూరాయన. అన్నపూర్ణమ్మగారబ్బాయి."

అతనికి బోధపడుతోంది. అలిమేలుభర్త యుద్ధం రోజుల్లో ఇనపవ్యాపారంలో బోలెడంత గడించాడు. తరవాత చనిపోయ్యాడు. ఆడబ్బుతో అలిమేలు కూతురికి పట్నంలో

చదువు చెప్పిస్తోంది. కూతురు, సరోన్నప్పగారబ్బాయి మాధవ రావు (మావూగారు) కలిసి చదువుకుంటున్నారు. వారికి స్నేహం యేర్పడింది. ఆమె చదువుకోడంతో, పనిమనిషి కూతురన్న చౌకతనం పోయింది. సమానురాలైంది.

"కలిసి చదువుకోడంమట్టుకేనా?" అనడిగాడు.

ఆమెకి అర్థమైనట్లులేదు. సమాధానంరాదు.

"మొన్న సినిమాలో చూశాను, వారిద్దరినీ" అన్నాడు. ఏమీ మాట్లాడదు.

"ఓ నవ్వులు. మీద చెయ్యేశాడు. ఇంటిదగ్గర దిగ పెట్టాడు."

ఏమీ మాట్లాడదు.

"బాగా ఇష్టం అన్నమాట"

"రాజమ్మకి మావుగారంటే ఇష్టం."

"పెళ్ళిచేసుకుంటుందా?"

"ఏమో."

"మరి నీ పెళ్ళి?"

సిగ్గుతో తలవొంచుకుని నవ్వుతోందని, బుగ్గల తీరువల్ల గ్రహించాడు.

"చేసుగుంటావా?"

ఎల్లాగో చూసింది. అతన్నితలుపుదగ్గరనుంచి తోసింది. చెయ్యి బుజంమీద పడింది.

"ఏంపన్లు?"

"ఇష్టంలేదా?"

లేదన్నట్లు తల జోరుగా కదిపింది.

"మీ కాళ్ళకి మొక్కుతా, నన్ను పోనీయండి." అని చేతులు జోడించింది

"హనుమన్నప్పగారికి, అలిమేలుకి-స్నేహమా?"

"ఏమో"

"అదొక్కటే చెప్పు. వెళ్ళనిస్తా."

"ఏం చెప్పను?"

ఎంతకాలంనుంచి పనిచేస్తోంది?"

"చాలాకాలంనుంచి. రాజమ్మ చిన్నపిల్ల- హనుమన్నప్ప గారి వ్యాపారానికి పెట్టుబడికూడాపెట్టింది పిన్నమ్మ. ఇంట్లో కర్చులొస్తే, అప్పిస్తావుంటుంది"

"అమ్మగారికి తెలుసా?"

"తెలీదు"

"ఏం కథ?"

నవ్వొచ్చింది. తలుపుతీశాడు మోహన్ బాబు. జేబులోంచి ఐదురూపాయలనోటు తీసిచ్చాడు.

"ఎందుకు?"

"సినిమాకెళ్ళు. గాజులు కొనుక్కో."

"నాకొద్దు."

వెళ్ళిపోయింది నానమ్మ.

డబ్బిస్తే పుచ్చుకోనంతటి నిజాయితీగల పనివాళ్ళకాలం వొచ్చింది. పనిమనిషి కూతురుకి పట్నంలో చదువు చెప్పిస్తుంది. యజమానికి పెట్టుబడిపెడుతుంది. అప్పులిస్తుంది. అబ్బాయి కాలేజీ జీతం కట్టాల్సివొస్తే, హనుమన్నప్పగారు ఆమె నడగాల్సివొచ్చింది. సమాజంలో ఆర్థికంగా సంక్రమించిన

అంతస్థులు పోయినాయి. యీ యుద్ధంలో - తెగలు, స్వత్వాలు పోయి, అంతా ఏకమౌతున్నారు. ఇంక పెళ్ళిళ్ళతో. పడిపోతూన్న గోడలు నేలమట్టంఅవుతాయి.

కాని మాధవరావు, రాజమ్మని పెండ్లి చేసుకుంటాడా? వాళ్ళింట్లో పనిమనిషి కూతుర్ని - ఎంత చదువుకున్నదైనా? చేసుకోడు. కులాసాగా, సరదాగా, స్నేహంగా వుంటాడు. వివాహం వుద్దేశం వుండకూడదు. ఓవేళ వున్నా. తలిదండ్రులు అందు కంగీకరిస్తారా? అతనల్లా చెడిపోవడం మంచిదికాదు. దాన్ని ఆపుచెయ్యడం తనకర్తవ్యం. హానుమన్నప్పగారితో చెప్పడం శ్రేయస్కరం.

శెలవలవగానే మాధవరావు పట్నం వెళ్ళిపొయ్యాడు. నాన్నిచ్చిన డబ్బు, అలివేలుదని అతనికి తెలుసా ? తెలిస్తే రాజమ్మతో స్నేహంగా వుండగలడా? నానీ తనిచ్చిన ఐదురూపాయలనే తృణీకరించిందే! కాని ఆమధ్య యిచ్చిన రెండు రూపాయలూ తీసుకుందేం నాన్ ? అంతా అయోమయంగా వుంది. రాజమ్మకూడా వూరికి వెళ్ళేవుంటుంది.

ఆరోజు శనివారం. మధ్యాహ్నం మూడైంది. హానుమన్నప్పగారు ఏవో పద్దుపుస్తకాలు చూసుకుంటున్నాడు. గదిలోకి వెళ్ళాడు మోహన్ బాబు.

"రండి. కూర్చోండి" అని కుర్చీ చూపించాడు హానుమన్నప్పగారు.

"చదువూ అదీ బాగా సాగుతోందా ?"

"ఆహా" అన్నాడు, 'అదీ' అంటే మరింకేమిటా అని ఆలోచిస్తూ.

"సంతోషం"

"మీ వ్యాపారం బాగా వుందా ?"

"ఏం వుండడం లెండి" ఇప్పు డేదీ అనుకొన్నట్లుగా సాగడంలేదు."

"మీతో నోవిషయంచెప్పాలి. ఓవిధంగా, నాకెట్లాంటి హక్కూ లేదనుకోండి."

"చెప్పండి."

"మీవాడు వొక తక్కువకులందానితో స్నేహం చేస్తున్నాడు. నే చూశాను"

ఆశ్చర్యం ప్రకటించాడు హనుమన్నప్పగారు.

"ఎవరితో?"

"మీకు తెలిసేవుంటుంది"

"ఎబ్బే! నాకు తెలీదు. చెప్పండి."

"మీ ఇంట్లో పనిచేసే, అలిమేలుకూతురుతో."

"నానీతోనా?"

"కాదు."

"మరి?"

"మీకు తెలుసు"

"రాజమ్మతోనా?"

బిగ్గరగా నవ్వాడు. "వాళ్లు క్లాస్‌మేట్సుగా."

"కథ చాలా దూరంవెడుతోంది."

"అంటె?"

పక్కగదిలోంచి అన్నపూర్ణమ్మగారొచ్చింది.

"మామావ్వా మాట చెబుతున్నారా?" అన్నదామె.

అన్నపూర్ణమ్మగారు పెద్దామె. జుట్టంతా నెరిసింది. చెవలకి ఎర్రరాళ్ళ దుద్దులున్నాయి. మాధవరావు తల్లిపోలికే."

"అలిమేలు కూతురుతో మాట్లాడా?" అన్నదామె.

"మరేం లేదు లెండి, ఇప్పట్లో స్నేహమే కావొచ్చు, అంటే మొదట్లో. తరవాత ఏ కడుపో కాలో........."

మోహన్‌బాబు వాక్యం పూర్తికాకుండానే అన్నపూర్ణమ్మగారు 'ఆ' అని పెద్దగా అరిచి, పక్కనున్న మంచం పైన వాలిపోయింది.

"ఏమిటండీ మీరంటూవుంట?" అని గర్జించాడు హనుమప్పగారు.

"ముందు ఆవిడవిషయం చూడండి"

ఆమెకి మంచినీళ్లిచ్చారు. ఆమెచేతులు, కాళ్ళు గజగజ వొణికిపోతున్నాయి.

"నే నేమీ అనలేదు. రేపు ఏ కడుపో కాలో వొస్తే వివాహంచేసుగునే అవసరం రాకుండాపోతుందంటూరా? ఆ మధ్య డాక్టరింటికికూడా వెళ్ళారుట"

అన్నపూర్ణమ్మగారు మరో కేకపెట్టింది. మెడ, తల, వూగిపోతున్నాయి.

"బాబ్బాబు, డాక్టర్ని పిలుస్తారా?"

మోహన్‌బాబు, డాక్టర్‌కోసం వెళ్ళాడు. డాక్టర్ని తీసుకొచ్చేటప్పటికి అరగంటైంది. ఈలోగా అలిమేలుకూడా వొచ్చింది. అమ్మగారికి సపర్యలు చేస్తోంది.

అన్నపూర్ణమ్మగారు మాట్లాడడంలేదు. పక్షవాతం అని తేల్చాడు డాక్టరు.

ఆ రాత్రంతా అందరూ ఆమె మంచంచుట్టూ చేరి, కావలసింది చూస్తూ, వొంటికి తైలం మర్దనచేస్తూ, కునుకు తీస్తూ గడిపారు. ఆమె యీ స్థితికి తను కారణం అనుకోక తప్పిందికాదు మోహన్‌బాబుకి. అలిమేలు, నాసీ, అతనికేసి కోపంగాచూస్తున్నట్లనిపించింది. ఇదంతా తనెందుకు తెచ్చి పెట్టుకున్నట్లు! మంచిచేద్దామని.

ఆమొర్నాడు, మాధనరావుని అర్జంటుగారమ్మని టెలిగ్రాం యిచ్చినట్లు తెలుసుగున్నాడు మోహన్‌బాబు.

డాక్టరు ప్రమాదంలేదని ధైర్యం చెప్పాడు. అది మొదటిసారి వొచ్చినప్పటి తీవ్ర లక్షణంట. తేరుకుందిట. మరో సారి రాకుండా భద్రంగావుండాలిట. డాక్టర్ వెళ్ళేటప్పటికి, మధ్యాహ్నం పన్నెండుదాటింది. మోహన్‌బాబు హోట ల్‌లో భోజనంచేసి వొచ్చాడు.

అతనికి నిద్రొస్తోంది. కారియర్ కడిగితెచ్చింది అలిమేలు.

"మీరెందుకు అవన్నీ చెప్పడం ?"

ఆమెధైర్యానికి చకితుడయ్యాడు మోహన్‌బాబు. నిద్ర వొక్కసారిగాపోయింది.. మంచంమీద కూర్చున్నాడు.

'మీకు నాసీజోలెందుకు ? మాధవరావుగారంటె, — మా రాజమ్మని పెండ్లిచేసుకుంటాడు. మీరు చేసుకుంటారా నాసీని ?'

ఆ ఉద్రేకంలో ఆమెని దగ్గరగా, పూర్తిగా చూడ గలిగాడు. నలభై దాటుతుందేమో ఆమె వయస్సు. శరీరం ముడతలు పడుతోంది. కళ్ళకిందనలుపు తెలీకుండా, కాటుక

కాపాడుతోంది. మంచికుసులు వేసుగుంటే బాగా నేర్పుంటుంది. దుస్తులు, పోషణ సంస్కారం, – యివే మనుష్యుల్ని వేరు చేసేవి. కళలో యివన్నీ పోతాయి. అంచేతే కళని అంతర్జాతీయ భాషగా గౌరవిస్తున్నారు.

"నేను నానీని ఏంచేశాను?"

"మరి డబ్బివ్వడం దేనికి ?"

"సంతోషపెట్టడానికి ?"

"దీపం ఆర్పడం ?"

ఛీ, ఛీ – యింత పచ్చిగా అడుగుతుందేమిటి ? మరో వుద్దేశంలేకుండా సంతోషపెట్టడం అనేది ఆమె అర్థంచేసుకోవాలంటే అర్థశతాబ్ది సంస్కారం రావాలి అనుకున్నాడు.

"అంత ఇష్టంగావుంటే పెండ్లిచేసుకోండి. రేపు మాధవరావుగారొస్తుండారు. రాగానే, అన్నీ మాట్లాడుకుందాం."

"ఇంకానయం, – మాధవరావు మీ అమ్మాయిని చేసుకుంటాడనా ?"

"ఓ, ప్రమాణంచేశాడు. డాక్టర్కి చూపించారాజమ్మని. మూడోమాసంట..."

తలుపు చప్పుడయ్యేటట్లు వేసి వెళ్ళింది అలిమేలు.

మోహన్‌బాబుకి ఆలోచించేశక్తి పోయింది. ఏదో ఆకృతి, కేంద్రంలేని భయం పట్టుగుంది. పోస్టుమేన్ ఇచ్చిన ఉత్తరం సరిగ్గా చూడనేలేదు. చూసినా, అందులోఏముందో తెలీలేదు. గబగబ పెట్టెలోకి సామాన్లు సర్దాడు. బల్లమీద వున్నవాటిని, ట్రంకులో పడేశాడు. మంచం వూడదీసి నవారుతో కట్టాడు. పాతబట్టలన్నీ హోల్డాల్‌లో పడేశాడు. రోడ్డు

మీదికెళ్ళి జట్కా పిల్చుకొచ్చాడు. సామాన్లు అందులో కెక్కించాడు. ఇంటి తలుపులు వేసివున్నాయి. హాన్నప్పగారు పరున్నారు. అలిమేలు ఇంటికెళ్ళింది. ఎవ్వరూ చూడటంలేదు, అమ్మయ్య అనుకున్నాడు.

మళ్ళా గదంతా వొక్కసారి పరకాయించి చూశాడు. అలారంగడియారం ట్రంకులో పెట్టాడు. బల్లకింద పడివుంది మూడుకోతులబొమ్మ. తను చెడుగుచూశాడు విన్నాడు; చెప్పాడు, దాన్నితీసి దూరంగా కిటికీలోంచి గిరవాటెట్టాడు. స్నానంగదిలో సోప్ కేస్, టూత్ బ్రష్ మాట మరిచిపోయి బండెక్కి స్టేషన్ కొచ్చాడు.

అదీ మోహన్ బాబు చెప్పినకథ. ప్లాట్ ఫార్మ్ పై జనం సందడిగా తిరుగుతున్నారు పోర్టర్లు సామాన్లతో పరుగు లెడుతున్నారు. రైలు రానేవొచ్చింది ప్లాటుఫారం ఘూటుకి తట్టుకోలేక తుమ్ముతున్నట్లు శబ్దంచేస్తూ. పోర్టరు, సామాన్లు మోహన్ బాబు వోపెట్టిలో కెక్కారు.

"అదీ విషయం. నేను లేకపోయినందుకు మరోలా అనుకోకు." అన్నాడు మోహన్ బాబు.

"నువ్వేమంటావ్?" అన్నాడు మళ్ళా. ఏం వ్యాఖ్యానం చెయ్యాలో నాకు తెల్సిందికాదు.

"ఏమీ౦ అనను. వ్యాఖ్యానంకూడా నువ్వే చేసేశావు" అన్నాను.

"అంటే?"

"కోతులబొమ్మ అవతల పారేశావుగా" అన్నాను. ఇద్దరం బిగ్గరగా నవ్వుకున్నాం. గార్డు విజిల్ వేశాడు. మిగిలిన

జనం పెట్టెలలోకి ఎగబడుతున్నారు – ప్లాట్‌ఫారం తుమ్మితే వూడిపడ్డట్లు ఒక్కడోకుతో ఎంజిన్ కదిలింది పట్టాలు మూలిగాయి. తలుపులదగ్గర జనం నిలబడి చేతులు వూపుతున్నారు, జ్వరంతో మూలుగుతున్న రైలుమీద శాలువా కప్పినట్లు.

ఓ అమ్మాయి గబగబ వొగుర్చుకుంటూ పరుగెత్తుకొచ్చి, మోహన్‌బాబు కూర్చున్న కిటికీలోకి, ఏదో గిరవాటెట్టింది. రైలు వెడుతోంది. అతను దాన్ని పైకి చూపించాడు. అది కోతులబొమ్మ.

“మరిచిపోయ్యారు.” అన్నదామె. దూరమైపోయ్యారు రైల్లో వ్యక్తులు. మోహన్‌బాబు ఆమెకేసి చూస్తున్నాడు. ఆమె వెనక్కి తిరిగింది. నాకేసిచూసి నవ్వింది, నవ్వుకుంటూ వెళ్ళిపోయింది. ఆమె ‘నానీ’ అని గ్రహించాను. మోహన్‌బాబుకి ఆమె కావాలి – ఆమెతో వివాహం కాదు. మూడుకోతుల నీతి యింకా దాన్ని ఆమోదించే స్థితికి రాలేదు కాబోలు అనుకొని, సామాన్లు పోర్టర్‌నెత్తినపెట్టి బైటకి నడిచాను.